וכי תימא דמחמיץ להו לשירים ומקדש בהו והכתיב [1]לא תאפה חמץ חלקם [א]ואמר ריש לקיש [א]אפילו חלקם לא תאפה חמץ אלמה לא אפשר דמקדש בשתי הלחם בעצרת משום דלא אפשר היכי ניעביד נבנייה מאתמול וניקדשיה מאתמול שתי הלחם בשחיטת כבשים הוא דקדשי נבנייה מאתמול וניקדשיה האידנא בעינן קידוש בשעת הבנין נבנייה ביום טוב ונקדשיה ביום טוב [ב]אין בנין מקדש דוחה יום טוב נשבקה לבתר הכי ונבנייה וניקדשיה איפסילא ליה בלינה נבנייה ממעלי יומא ונשייר ביה פורתא דעד דקדיש יומא לאלתר נגמריה וניקדשיה [ג]אין בנין בית המקדש בלילה דאמר אביי מנין שאין בנין בית המקדש בלילה שנאמר [2]וביום הקים את המשכן ביום מקימו בלילה אין מקימו הלכך לא אפשר: ובשיר: ת"ר שיר [ד]של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים ואומר [3]ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים ויש אומרין שיר של נגעים מאן דאמר דנגעים דכתיב [4]ונגע לא יקרב באהלך ומאן דאמר פגעים דכתיב [5]יפול מצדך אלף ואומר [6]יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן עד [7]כי אתה ה' מחסי [א] עליון שמת מעונך וחוזר ואומר [ב] [8]מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה [ג] על עמך ברכתך סלה: רבי יהושע בן לוי [ה]אמר להו להני קראי וגאני היכי עביד הכי [ו]והאמר ר' יהושע בן לוי [ו]אסור להתרפאות בדברי תורה [ז]להגן שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי דאיכא מכה אסור ותו לא והתנן[ג] [ח]הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא הא איתמר עלה א"ר יוחנן [ד][ט]ברוקק שנו לפי שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה: ב"ד מהלכין ושתי תודות [ד] אחריהן וכו': למימרא דבית דין קמי תודה אזלי והכתיב [9]וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה הכי קאמר בית דין מהלכין ושתי תודות מהלכות [ה] [י]ובית דין אחריהם כיצד מהלכות רבי חייא ורבי שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר [כ]זו אחר זו מאן דאמר זו כנגד זו הפנימית הך דמקרבא לחומה מאן דאמר זו אחר זו הפנימית הך דמקרבא לב"ד תנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת בשלמא למאן דאמר זו אחר זו אמטו להכי פנימית נאכלת משום דאתיא חיצונה קמה וקדשה לה אלא למאן דאמר זו כנגד זו תרוייהו בהדי הדדי קא מיקדשי וליטעמיך למאן דאמר זו אחר זו חדא מי מיקדשא הא כל שלא נעשית בכל אלו תנן ואפי' למ"ד [ל]באחת מכל אלו הני תרוייהו חדא מצוה היא אלא א"ר יוחנן

על

וכי תימא דמחמץ לשיריים. דלא קפיד קרא אלא אקודם קמיצה שלא יקטיר קומץ מחמץ למזבח כדכתיב סיפיה דקרא (א) כל שאור וכל דבש לא תקטירו: **אלמה לא.** בתמיה. וכי לא אפשר לקדשה במנחת חמץ הא אפשר דניקדשה בשתי הלחם הבאים בעצרת שהן חמץ כדכתיב (ויקרא כג) חמץ תאפינה: **מאתמול.** מערב יו"ט: **בשחיטת כבשים הוא דמיקדשי.** אף על פי שבאים מתרומת הלשכה קדושת דמים היא זו אבל קדושת הגוף לפסול ביוצא לא קדשי אלא בשחיטת שני כבשי עצרת שהלחם בא עמהם דגמרינן מלחמי תודה ששחיטת הזבח מקדשתן כדאמרינן במנחות (דף עח:) קרבנו על זבח תודת שלמיו מלמד שאין הלחם קדוש לקרותו קרבן אלא על ידי זביחת התודה והכי נמי בזביחת כבשים קדשי ואין הכבשים נשחטין אלא ביום טוב: **נבנייה ביום טוב.** יגמור את הבנין ביום טוב: **אין בנין בית המקדש דוחה את יום טוב. כדאמרינן ביבמות בפרק קמא** (דף ו.) יכול יהא בנין בית המקדש דוחה שבת ת"ל את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו אני ה' כולכם חייבין בכבודי אתם והמקדש חייבין בכבודי שהזהרתי על השבת וימים טובים נמי שבתות איקרו: **נשבקיה.** ללחם עד למחר ונבנייה למחר ונקדשיה למחר איפסלו להו בלינה ונעשו נותר שהרי מן הנאכלין ליום ולילה הם: **דעד דקדיש יומא.** למוצאי יום טוב משתכח מיד נגמריה להוה פורתא ונקדשיה: **בלילה.** קודם חצות שעדיין זמן אכילתו הלכך לא אפשר בחמץ אלא במצה: **תנו רבנן שיר של תודה.** היו אומרים שם בכנורות וכו'. ומהו שיר של תודה מזמור לתודה (תהלים ק): **ארוממך ה' וגו'.** הוא מזמור שיר חנוכת הבית לכך אומר אותו: **ושיר של פגעים.** יושב בסתר עליון(ו). ולפי שאמרו משה בהקמת משכן דכתיב (שמות לט) ויברך אותם משה ומה ברכן יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם ויהי נועם ה' אלהינו עלינו(ב) והכי איתא בתורת כהנים(ז) והוא מאחד עשר מזמורים שאמר משה בספר תהלים מתפלה למשה(ח) עד סוף מזמור לתודה: **פגעים.** מזיקין שפוגעין בבני אדם להזיק: **ואומר ה' מה רבו צרי.** לפי שנאמר בו רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלהים סלה שהיו מתלוצצים(ג) בשרי יהודה ובנימין כשהיו בני ישראל בני הגולה בונין את החומה שנאמר (נחמיה ג) מה היהודים האמללים עושים וגו' היחיו את האבנים מערמות העפר והמה שרופות ואומר (שם) גם [וגו'] אם יעלה שועל ופרץ חומת אבניהם: **להני קראי.** שיר של פגעים: **וגני.** כשהוא הולך ליישן בלילה: **דאיכא מכה.** ולוחש עליה מקראות של תורה להתרפאות. ומקשינן ואי איכא מכה אסור הוא דקאמר בה רבי יהושע בן לוי ותו לא: **אין לו חלק.** הלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים וגו' (שמות טו): **ברוקק שנו.** ברוקק ואחר כך לוחש: **שאין מזכירין שם שמים כו'.** והכא קאמר [שם] כי אני ה' רופאך: **זו כנגד זו.** שני כהנים נושאין אותן זה אצל זה: **הך דמקרבא לחומה.** שהיא פנימית ממוצעת בין העם(ט) לחומה: **הך דמקרבא לבית דין.** ההולכת אחרונה: **וקדשה לה.** ראשונה קידשה את המקום וכשנכנסה אחרונה לשם לא נפסלה ביוצא שלא עברה במקום חול אלא במקום מקודש: **כי הדדי נינהו.** שתיהן מקדשות יחד או שתיהן יאכלו או שתיהן ישרפו: **חדא מי מקדשא.** את המקום הא אנן תנן כל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה אלמא כולהו בעינן: **אפילו למאן דאמר.** לקמן דכל אלו דמתני' אחת מכולן קאמר או מלך או כהן גדול או נביא או סנהדרין או שתי תודות הני שתי תודות מיהא תרוייהו בעינן דתרוייהו חדא מילתא היא:

על

אין בנין בית המקדש בלילה. וכן אינו דוחה יום טוב ואם תאמר בר"ה פרק יום טוב (דף ל.) גבי הדתנן יום הנף כולו אסור קאמר התם דאיבני בליליא דאיבני בחמיסר ויש לומר דהיינו בית המקדש לעתיד שהוא עשוי מאליו בידי שמים כדכתיב (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך וכן מפרש במדרש תנחומא(ט): **עד כי אתה ה' מחסי.** דכתיב לעיל מיניה ושלומת רשעים תראה דמשמע באויבים שהיו מצירין להם בשעת הבנין אבל משם ואילך לא משמע הכי: **אסור להתרפאות בדברי תורה.** והדאמר במסכת שבת (דף סז.) לאישתא (ד) בת יומא לימא הכי וירא מלאך ה' אליו וגו' סכנתא שאני: **אמטו להכי פנימית נאכלת.** לעיל פירש בקונטרס ואעמידה שתי תודות גדולות אצל החומה מבחוץ וקשיא אם כן פנימית אמאי נאכלת והא נפסלה ביוצא דלא מצינו שיהא קדוש חוץ לחומה ובפרק בתרא דמכות (דף יט:) נמי אמר במעשר שני טהור שפודין אותו בפסיעה אחת חוץ לחומה ונראה דבפנים היו מהלכין ואע"ג דקרי פנימה להך דלהדי חומה ולפי זה היא יותר חיצונה שהיא כלפי חוץ לעיר מכל מקום קרי לה פנימה לפי שיש דבר אצלה והדתנן בפ' כילד צולין (פסחים פה: ושם) החלונות ועובי החומה כלפנים אע"פ שהלכו מבפנים היה מתקדש כל מה שהיה נכנס לקדש דלא אפשר לילך בענין אחר ועוד דמסקינן התם דוקא בשוה לקרקע ואם היה אפשר להלך: **דקדשה לה ראשונה.** ואם תאמר אדרבה ראשונה נמי תאכל דכל זמן שלא קידשה העיר אף על פי שקדשה העזרה נאכלין קדשים בכל הרואה כדתנן בפרק בתרא דזבחים (דף קיב:) בשילה ונוב וגבעון שנאכלין בכל הרואה לפי שאין חומת העיר קדושה ויש לומר דמכיון שהלכה התודה כל שהוא הויא לה יוצא במקום שמהלכת:

תני

עין משפט
נר מצוה

יד א מיי' פי"ב מהל' מעשה קרבנות הל' יד:
טו ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הל' יב:
טז ג מיי' שם:
יז ד מיי' שם פ"ו הל' יב:
יח ה מיי' פי"א מהל' עכו"ם הלכה יב סמג עשין ד טוש"ע י"ד סי' קעט סעיף י:
יט ו מיי' שם וטוש"ע שם סעיף ח וסעי' יב:
כ ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
כא ח ט מיי' שם טוש"ע שם ס"ח [עי' בכ"מ]:
כב י כ מיי' פ"ו מהל' בית הבחירה הלכה יב סמג עשין קסג:

◆

מוסף רש"י

אפילו חלקם. שירים, לא תאפה חמץ. דדרשינן ליה האי חלקם דקרא נמי לפניו לא תאפה (סוטה טו.) להכי סמיך חלקם ללא תאפה חמץ לומר אפילו שירי מנחה שהם חלקם של כהנים לא תאפה חמץ ומהתם נפקא (יבמות ח:). ברוקק שנו. שכן דרך מלחשים לרקק קודם הלחש ואסור להזכיר פסוק על הלחישה, ויש לחשים שדרכן לרקק אחריהם ואומר אותן בלשון לעז ומזכירין להם שם בלשון לעז, ואמר לי רבי למותר דאין אסור אלא לוחש אחר הרקיקה, דנראה שמזכיר השם על הרקיקה, ועוד לא נאסר אלא בלשון הקודש אבל בלעז לא (סנהדרין קא.).

◆

רבינו חננאל

והכתיב לא תאפה חמץ חלקם. ואמר ריש לקיש אפילו חלקם והן שירי מנחות לא תאפה חמץ. ואתינן למימר בשתי הלחם שבעצרת שהן חמץ בהן תתקדש העזרה. ודחינן דאין בנין בהמ"ק [דוחה יו"ט ואין בנין בהמ"ק] בלילה: ובשיר. ת"ר שיר של תודה בכנורות ובנבלים ובצלצל על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים שנא' ארוממך ה' כי דליתני וגו'. שיר של פגעים בכנורות ובנבלים ובתופים. ואומר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן עד כי אתה ה' מחסי ואומר מזמו' לדוד ה' מה רבו צרי עד לה' הישועה וזה שיר של פגעים עוד מפורש בסוף עירובין בתלמוד ארץ ישראל. ר' יהושע בן לוי מסדר להני קראי וגאני והני מילי להגן בהן אבל יש לו מכה ומתכוין להתרפאות בהן בדברי תורה אסור. ואם לוחש על המכה ורוקק אין לו חלק לעוה"ב. דתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעוה"ב. וא"ר יוחנן עלה ברוקק שאין מזכירין שם שמים על הרקיקה: ב"ד מהלכין אחרי התודות. למאן דאמר זו אחר זו הראשונה מתקדשת לפיכך נשרפת אבל האחרונה הסמוכה לב"ד נאכלת דכבר קדשה ראשונה. אלא למאן דאמר התודות זו כנגד זו מהלכות תרוייהו בהדי הדדי קא

מסורת הש"ס

א) יבמות ח. סוטה טו. [מנחות נה.], ב) [סנהדרין לא], ג) סנהדרין צ., ד) שם קא., ה) [לקמן טז.], ו) [ויקרא ז], ז) [ויקרא ט], ח) [תהלים לא], ט) [תהלים לג, י] [שמיני על פסוק ויהי ביום השמיני (הספרי)], כ) [תהלים ל], ל) [ותוספתא. רש"ש], מ) [וכ"כ רש"י ר"ה ל. ד"ה א"נ ובסוכה מא. ד"ה א"נ].

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תֵאָפֶה חָמֵץ חֶלְקָם נָתַתִּי אֹתָהּ מֵאִשָּׁי קֹדֶשׁ קָדָשִׁים הִוא כַּחַטָּאת וְכָאָשָׁם: ויקרא ו י
2. וּבְיוֹם הָקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן כִּסָּה הֶעָנָן אֶת הַמִּשְׁכָּן לְאֹהֶל הָעֵדֻת וּבָעֶרֶב יִהְיֶה עַל הַמִּשְׁכָּן כְּמַרְאֵה אֵשׁ עַד בֹּקֶר: במדבר ט טו
3. אֲרוֹמִמְךָ יְיָ כִּי דִלִּיתָנִי וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי: תהלים ל ב
4. לֹא תְאֻנֶּה אֵלֶיךָ רָעָה וְנֶגַע לֹא יִקְרַב בְּאָהֳלֶךָ: תהלים צא י
5. יִפֹּל מִצִּדְּךָ אֶלֶף וּרְבָבָה מִימִינֶךָ אֵלֶיךָ לֹא יִגָּשׁ: תהלים צא ז
6. יֹשֵׁב בְּסֵתֶר עֶלְיוֹן בְּצֵל שַׁדַּי יִתְלוֹנָן: תהלים צא א
7. כִּי אַתָּה יְיָ מַחְסִי עֶלְיוֹן שַׂמְתָּ מְעוֹנֶךָ: תהלים צא ט
8. מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ: תהלים ג א
9. וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה: נחמיה יב לב

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וכי כו' דקרא כי כל: (ב) ד"ה ושיר של פגעים וכו' והכי איתא. נ"ב גליון ותימה דפ"ז לא היה לו לומר יושב בסתר אלא ויהי נועם: (ג) ד"ה ואומר כו' מתלוצצים (בשרי) תו"מ ונ"ב ס"א צרי: (ד) תוס' ד"ה אסור וכו' לאישתא צמירתא לימא הכי:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' עליון שמת מעונך. נמחק [וכן ליתא בעי' וכרי"ף ורא"ש פ"א דברכות ועריטב"א]: [ב] שם מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו. נמחק: [ג] שם על עמך ברכתך סלה. נמחק: [ד] שם אחריהן. נמחק [ונראה דגם במתני' ל"ג להן]: [ה] שם וכ"ד נמחק ונ"ב וכל ישראל:

◆

רבינו חננאל (המשך)

מקדשי. אמאי זו נאכלת וזו נשרפת. ולמאן דאמר זו אחר זו מי ניחא כל שלא נעשית בכל אלו תנן. כלומר אינה מתקדשת ירושלים ליכל בה קדשים קלים עד שיעשו בה כל הדברים. הנה עדיין לא נתקדשה למה נאכלת. ואפילו למאן דאמר באחת מכל אלו תרויהו חדא מצוה נינהו. ודחינן הא אמר ר' יוחנן זו שנאכלת